

Helsingin kaupungin keskeiset nostot ydinvoimalakiluonnoksesta Eduskunnan valiokuntakäsittelyjä varten

Pasi Rajala

Yleiskaavapäällikkö

Helsingin kaupunki

Kaupunkiympäristön toimiala

Yleistä

- Ydinvoimalain kokonaisuudistus on perusteltu ja kannatettava ottaen huomioon energia- ja ilmastopoliittiset tavoitteet sekä tarpeen ajanmukaistaa ydinenergian käyttöä koskevaa sääntelyä.
- Pienten ydinvoimaloiden sijoittamisen mahdollisuus lähelle kulutuskohteita edistää vihreää siirtymää ja on linjassa Helsingin ilmastotavoitteiden kanssa.
 - o Helsingin kaupunkistrategian 2025-29 kirjaus: "Ilmastopäästöjen vähentämisessä ja luontovaikutusten hillitsemisessä polttoon perustumattomalla energiantuotannolla on tärkeä rooli. Varaudumme myös pienydinvoimatuotannon mahdolliseen sijoittumiseen Helsingissä, jos sääntelyn muutokset sen mahdollistavat."
- Lakiluonnos edistää mahdollisuuksia huomioida nykyistä paremmin markkinoiden kehitys, erilaiset ydinlaitokset ja niiden käyttö sähkön tuotannon lisäksi kaukolämmön tai teollisuuden tarpeisiin.

Ydinenergia vähähiilisessä energiantuotannossa

- Uudistuva ydinenergilaki mahdollistaa uusien teknologioiden, kuten pienreaktorien (SMR), hyödyntämisen kaukolämmön tuotannossa sekä vähähiilisen energian ratkaisujen edistämisessä.
- Modulaarisuuden, tyyppihyväksynnän tai muun sujuvoittamisen ei tule kuitenkaan johtaa siihen, että paikallisten erityisolosuhteiden huomiointi, riskien arviointi tai kaupunki- ja aluekohtaisten vaikutusten tarkastelu kaventuisi.

Pienydinvoiman määrittely

- Jatkokäsittelyn ja soveltamisen yhteydessä on tarpeen selkeyttää pienydinvoimalaitosten määrittelyä. Termiä "pienydinvoima" käytetään nyt hyvin monenlaisista laitoksista, mikä herättää hämmennystä eikä edistä tietopohjaista keskustelua tai päätöksentekoa. Säädökset ovat kuitenkin samanlaiset kaikille laitoksille, vaikka esimerkiksi suojavyöhykkeet ja varautumisalueet määritetään laitospohjaisesti.

Helsingin erityisasema pääkaupunkina

- Lakiesityksessä viitataan yhteiskunnan kokonaisuuteen. Helsingissä kokonaisuuteen edellyttää, että tiiviin yhdyskuntarakenteen, suuren väestötiheyden ja monimuotoisen kriittisen infrastruktuurin vaikutukset sekä kestävä kaupunkikehityksen edellytykset arvioidaan erityisen huolellisesti sekä suunnittelu- ja lupaprosesseissa että sääntelyn jatkokehittämisessä.

Kaavoitus ja ympäristövaikutusten arviointimenettelyn (YVA-menettely) vaikutukset kaavoituksen tietopohjaan ja ydinlaitoshankkeiden lupajärjestelmä

- Kaavoituksen rooli ydinlaitosten sijainnin ohjaamisessa on säilytettävä vahvana, jotta ydinlaitosten sijoittaminen voidaan sovittaa yhteen muun kaupunkirakenteen ja asutuksen kanssa. Tämä on erityisen tärkeää kun selvitetään sijoitusmahdollisuuksia kaupunkieihin.
- Ympäristövaikutusten arviointimenettelyn soveltamisen tason tulee säilyä korkeana eikä YVA-menettelyn soveltamisalaa tule heikentää.
- Myös pienten laitosten arviointi tulee tehdä riittävän monipuolisesti etenkin, kun niiden sijoittuminen kaupunkimaisille alueille voisi aiheuttaa merkittäviä paikallisia maankäyttö-, ympäristö- ja turvallisuusvaikutuksia.
- YVA-lain (252/2017) mukainen menettely siirtyisi lakiluonnoksen mukaan ydinlaitoshankkeiden osalta periaatepäätösvaiheesta ydinenergiain mukaisen rakentamislupavaiheeseen. Muutos on ongelmallinen hankkeen vaihtoehtojen arvioinnin ja vertailun, kaupungin päätöksenteon sekä kaavoituksen tietopohjan kannalta. Esitimme lausunnossamme lakiluonnoksesta, että vaihtoehtoisesti:
 - a) Lainsäädännön valmistelussa arvioidaan uudelleen YVA-menettelyn siirtämisen vaikutukset kunnallisen kaavoituksen aikatauluun ja tietopohjaan.
 - b) Mikäli YVA-menettely siirretään rakentamislupavaiheeseen, lainsäädäntöön lisätään velvoite toteuttaa tarvittaessa YVA-menettely kaavoituksen yhteydessä kaavoituksen tietopohjan varmistamiseksi.
- Lupajärjestelmä on aiempaa tehokkaampi ja oikea-aikaisempi, sillä periaatepäätös, laitospäätös ja sijaintipaikan suunnitteluperusteiden arvio tehdään ennen ydinenergiain mukaista rakentamislupaa. Tämä mahdollistaa paremman yhteensovittamisen hankekehityksen kanssa.

Riskienhallinta ja varautuminen

- Lakiesityksessä tulee vahvistaa kuntien roolia lupaprosesseissa sekä varautumisen ja väestönsuojelun suunnittelussa. Lupaharkinnassa ja viranomaisten valvonnassa on otettava huomioon kaupunkien erityinen haavoittuvuus ja kunnan resurssit.

- Pelastustoimen näkökulmasta on tärkeää, että ydinlaitoksen turvallisuutta koskevat vastuut ja varautumisvelvoitteet kohdennetaan toiminnanharjoittajalle. Esimerkiksi ydinlaitoksen onnettomuustilanteet pelastustoiminnassa tarvittavan erityiskaluston ja välineiden hankinnasta, ylläpidosta, koulutuksesta ja tehokkaan pelastustoiminnan muista edellytyksistä kohteessa tulee toiminnanharjoittajan vastata.

Asukkaiden osallistumisoikeudet ja läpinäkyvyys

- Asukkaiden osallistumisoikeudet ja vaikuttamismahdollisuudet on erityisen tärkeää turvata suurissa kaupungeissa, kuten Helsingissä, jossa paikalliset asukkaat, yritykset ja muut toimijat odottavat laajaa tiedon saantia ja mahdollisuutta vaikuttaa jo suunnittelun varhaisessa vaiheessa.
- Lainsäädäntöön tulee jatkossakin sisällyttää mekanismit, jotka varmistavat tämän avoimuuden ja osallisuuden.